

Intensitet en fråga om mod till

Trots ivriga propåer om att fokus bör flyttas från kostnader till intäkter i höstveteodlingen är en hälsosam kostnadsmedvetenhet tillräddig. Slutsatsen från odlingssystemförsöken är att en måttlig intensitet ger den bästa lönsamheten.

Allt som oftast hörs påståenden om att intensiteten i den svenska höstveteodlingen borde ökas för då skulle en verklig avkastningsökning nästan per automatik inställa sig. I samband med dylika påståenden klagas inte specifikt vad det är som borde intensifieras. Härstammar påståendet från handeln skulle i stort sett alla insatser behöva intensifieras och ofta predikas nödvändigheten av att jordbruket flyttar fokus från kostnader till intäkt. Förvisso är goda intäkter helt nödvändigt för jordbrukets fortsatta överlevnad, men dessvärre brukar ju intäkter också dra kostnader med sig. En hälsosam kostnadsmedvetenhet är därför mycket tillräddig, alltför dyrt köpta intäkter blir närmast Ebberöds bank.

Inga fler insatser

För att råda bot på den eviga frågeställningen om den korrekta intensiteten i höstveteodlingen inledde Skåneförsöken hösten 2009 en försöksserie där en stigande intensitet provas i ett par olika sorttyper. Idén kom egentligen från Frankrike där mycket ambitiösa intensitetssystem provas mot varandra. Fransmännen kom till slutsatsen att en måttlig intensitet gav den bästa lönsamheten. Den franska försöksserien kom därför att döpas till ”rien ne va plus” ett uttryck använt av croupiern vid roulettespel med betydelsen inga fler insatser. Det vill säga ytterligare insatser i försöken höjde inte lönsamheten.

Min till max

I den skånska försöksserien provas tre

intensitetsnivåer, kallade låg, medel och hög. Under 2013 tillkom en ytterligare nivå kallad ”max” där det inte sparas på något. Ingen av de provade intensitetssystemen motsvarar odlingen av höstvetete i praktiken, i varje fall inte i alla delar. Upplägget har varit sådant att en ökning av respektive insatsmedel har utgjort intensitetsökningen. Exempelvis skulle den låga intensiteten kunna liknas vid hur höstvetete odlades på 1960-talet, höstvetete tillförs 120 kilo kväve per hektar vid ett tillfälle och någon svampbekämpning genomförs inte alls. Men på 60-talet såddes inte med utsädesmängder nere kring 100 kilo utan snarare det dubbla. Den höga intensiteten motsvarar inte direkt heller 2010-talets svenska höstveteodling. Totalt tillförs 240 kilo kväve som tre delgivor och grödan svampbehandlas vid tre tillfällen. Den förhållandevis intensiva kväve- och fungicid-tilldelningen motsvarar i varje fall inte fullt ut dagens odlingsteknik, vilket däremot utsädesmängden om cirka 180 kilo gör.

Rådgivarteorier medel

I medel fördelas 180 kilo kväve vid två tillfällen, grödan svampbehandlas vid två tillfällen och det sås cirka 145 kilo utsäde. Medelintensiteten kan sägas vara en rådgivarkonstruktion där rådgivarteorier för lämpligaste intensitet kommer till uttryck. I medelintensitet fördelas kvävet vid två tillfällen, första gången strax innan stråskjutningen (66 %) och resten i slutet av stråskjutningen. Fördelningen kommer från tanken att under svenska förhållanden hinner inte grödan bestocka sig på våren, de allra flesta år, eftersom temperaturerna är för låga. Tidiga kvävegivor är därför oftast onödiga, huvudsaken är att kvävet finns tillgängligt när växten ger sig in stråskjutningen i andra halvan av april. De två svampbekämpningarna är placerade i slutet av stråskjutningen (DC 39) och vid

full axgång (DC 59). Återigen är det biologiska fakta som fått styra. Ett stort antal studier har påvisat att de växtdelar som har störst betydelse för avkastningen är axet, flaggbladet och 2:a bladet uppifrån räknat. Varför då lägga ned kostnader på att hålla övriga bladverket friskt? Detta är en något farlig taktik då svampar som mjöldagg och gulrost sannerligen kan behöva bekämpas i betydligt tidigare stadier, men sjukdomarna har till största del kunnat bemästras genom ett riktat sortval.

Lagom är lönsammast

Försöksserien har pågått sedan 2010 och till och med 2013 har 16 försök skördats. Sortmaterialet har förändrats över åren efterhand som nytt intressant material lanserats på marknaden. Utfallet från försöken presenteras i figur 1 som nettointäktsnivå.

I medeltalet höjs nettointäkten med drygt 1 000 kronor per hektar om intensiteten ökas från min till medel, medan höjningen stannar på knappt 800 kronor per hektar om intensiteten ökas till hög. Den höga intensiteten har alltså inte varit den lönsammaste under de fyra försöksåren som medeltal. Enskilda år som 2010 var den höga intensiteten lönsammast, men året därpå var den höga intensiteten den minst lönsamma. Genomgående under samtliga år har medel intensitet varit den säkraste med undantag för 2010.

Sänkta intäkter och ökade kostnader

Inledningsvis nämndes att handeln vill förmå jordbruket att flytta fokus från kostnader till intäkter. Intäkterna har i form av avräkningpris för vetet under försöksperioden minskat med cirka 4 procent. Den ökning som trots allt skett av nettointäkten ligger nästan helt och hållet i en avkastningsökning sedan 2010. I synnerhet 2012 bjöd på mycket höga skördenivåer och dessutom i kombination med ett högt av-

återhållsamhet

räkningspris. 2013 var skördenivån också hög men dessvärre var avräkningspriset det lägsta sedan 2010.

Kostnaderna i odlingen får verkligen inte lämnas obevakade då detta kan bli förödande för odlingsekonomin, under perioden 2010 till 2013 har dessa nämligen stigit med närmare 30 procent. Särskilt stort är hoppet mellan åren 2011 och 2012 då kostnaderna ökade med drygt 15 procent på ett år, det insatsmedel som bidrog mest till kostnadsökningen var kvävepriset.

Kostnadsmedvetenhet för ögonen

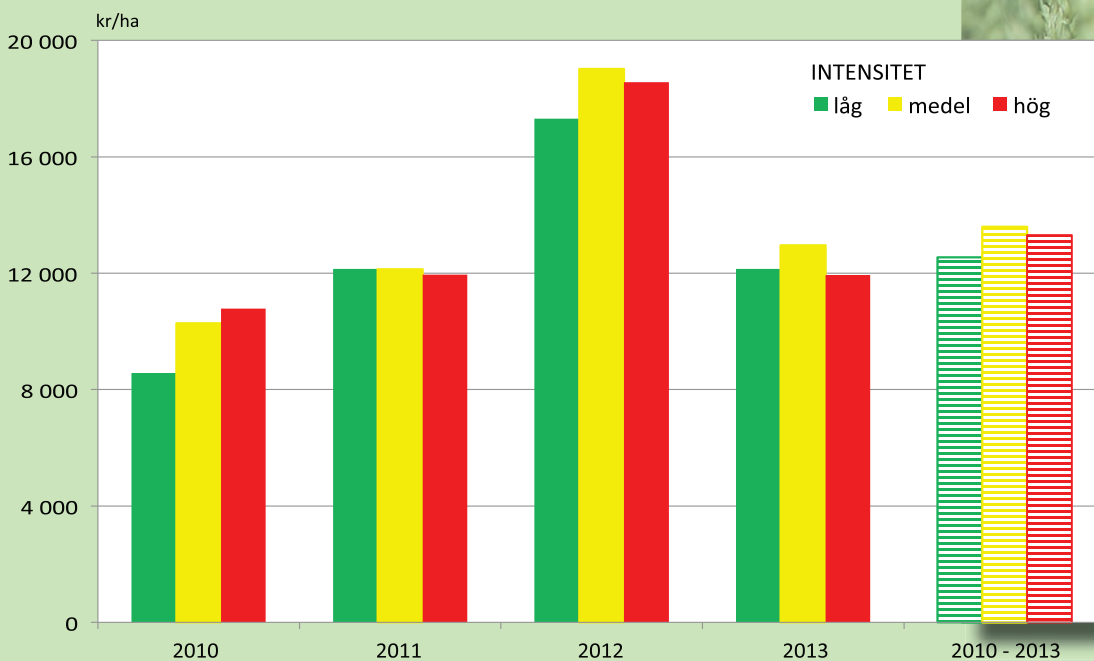
Sammanfattningsvis måste konstateras att höga spannmålspriser till trots, en odlingstaktik med kostnadsmedvetenhet för ögonen ger inte helt oväntat den bästa odlingsekonomin av höstvetete. En ökning av dagens intensitet kan inte rättfärdigas om

lönsamhet i odlingen är målet. Förvisso översköljs svenska höstveteeodlare ständigt av reklam för insatsmedel och informationer om hur odlingen går till på annat håll. Men att höja den svenska odlingstaktiken utöver den beskrivna i medel odlingsintensitet i försöken ger bara enstaka år pengarna tillbaka och någon enstaka, enstaka gång till och med en liten vinst. De odlingsmetoder som kommer till användning utrikes, ibland framställda som de riktiga, har säkerligen sitt berättigande där men för svenska förutsättningar blir de sällan lönsamma. ■

TEXT: NILS YNGVESON,
HIR MALMÖHUS
*nils.yngveson@
bushallningssallskapet.se*

Återhållen intensitet vinnare

I utfallet från 16 skånska odlingssystemförsök 2010 – 2013 har "medel" odlingsintensitet gett den högsta nettointäkten.